

U S T A W A

z dnia 2014 r.

o biegłych sądowych

Art. 1. Ustawa określa warunki i tryb ustanawiania biegłym sądowym, zawieszania w pełnieniu oraz pozbawiania tej funkcji.

Art. 2. 1. Biegłym sądowym jest osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna ustanowiona przez prezesa sądu okręgowego.

2. Prezes sądu okręgowego ustanawia biegłym sądowym, zawiesza w pełnieniu oraz pozbawia tej funkcji w formie decyzji administracyjnej.

3. Biegli sądowi są ustanawiani według specjalności w poszczególnych dziedzinach wiedzy, nauki, techniki, sztuki lub rzemiosła na okres 5 lat; okres ustanowienia upływa z końcem roku kalendarzowego.

4. Organem wyższego stopnia w stosunku do prezesa sądu okręgowego w sprawach ustanowienia biegłym sądowym, zawieszenia w pełnieniu oraz pozbawienia tej funkcji jest Minister Sprawiedliwości.

Art. 3. Biegłymi sądowymi są także: jednostka organizacyjna Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego właściwa w sprawach badań kryminalistycznych, zakłady medycyny sądowej; uczelni medycznych, instytuty badawcze wchodzące w skład Policji, rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne oraz państwowe jednostki organizacyjne podległe Ministrowi Sprawiedliwości prowadzące działalność naukową i badawczo-rozwojową.

Art. 4.1. Biegły sądowy korzysta z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych.

2. Przy wykonywaniu przez biegłego sądowego czynności zawodowych, które nie zostały zlecone przez sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze, nie jest dopuszczalne posługiwanie się tytułem „biegły sądowy”.

Art. 5. Sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze zleca wykonywanie czynności biegłego w pierwszej kolejności biegłym sądowym.

Art. 6.1. Sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze zawiadamia właściwego prezesa sądu okręgowego o każdym nieusprawiedliwionym niestawiennictwie

biegłego sądowego, nieusprawiedliwionym opóźnieniu wykonania przez biegłego sądowego czynności biegłego, nieuzasadnionej odmowie wykonania przez biegłego sądowego czynności biegłego albo o wykonaniu przez biegłego sądowego czynności biegłego niezgodnie z zasadami sztuki właściwymi dla jego specjalności.

2. Biegły sądowy nie może odmówić wykonania czynności biegłego zleconych przez sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze w obszarze właściwości sądu okręgowego, w którym został ustanowiony, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w art. 280 ustawy z dnia z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.¹⁾) oraz art. 196 ustawy z dnia z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.²⁾).

Art. 7.1. Biegłym sądowym może zostać ustanowiona osoba fizyczna, która:

- 1) ma pełną zdolność do czynności prawnych;
- 2) daje rękojmię prawidłowego wykonywania czynności biegłego;
- 3) zna język polski;
- 4) posiada teoretyczne i praktyczne wiadomości specjalne w określonej dziedzinie wiedzy, nauki, techniki, sztuki lub rzemiosła;
- 5) posiada trzyletnie doświadczenie w dziedzinie wiedzy, nauki, techniki, sztuki lub rzemiosła, w której ma zostać ustanowiona biegłym sądowym;
- 6) jest niekarana za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe oraz nie orzeczono w stosunku do niej zakazu wykonywania zawodu w specjalności, w której zamierza wykonywać czynności biegłego.

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2014 r. poz. 293, 379, 435, 567, 616, 945, 1091, 1161 i 1296.

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852 i Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 106, poz. 1149, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061 i Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 51, poz. 514, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889, Nr 240, poz. 2405 i Nr 264, poz. 2641, z 2005 r. Nr 10, poz. 70, Nr 48, poz. 461, Nr 77, poz. 680, Nr 96, poz. 821, Nr 141, poz. 1181, Nr 143, poz. 1203, Nr 163, poz. 1363, Nr 169, poz. 1416 i Nr 178, poz. 1479, z 2006 r. Nr 15, poz. 118, Nr 66, poz. 467, Nr 95, poz. 659, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 141, poz. 1009 i 1013, Nr 167, poz. 1192 i Nr 226, poz. 1647 i 1648, z 2007 r. Nr 20, poz. 116, Nr 64, poz. 432, Nr 80, poz. 539, Nr 89, poz. 589, Nr 99, poz. 664, Nr 112, poz. 766, Nr 123, poz. 849 i Nr 128, poz. 903, z 2008 r. Nr 27, poz. 162, Nr 100, poz. 648, Nr 107, poz. 686, Nr 123, poz. 802, Nr 182, poz. 1133, Nr 208, poz. 1308, Nr 214, poz. 1344, Nr 225, poz. 1485, Nr 234, poz. 1571 i Nr 237, poz. 1651, z 2009 r. Nr 8, poz. 39, Nr 20, poz. 104, Nr 28, poz. 171, Nr 68, poz. 585, Nr 85, poz. 716, Nr 127, poz. 1051, Nr 144, poz. 1178, Nr 168, poz. 1323, Nr 178, poz. 1375, Nr 190, poz. 1474 i Nr 206, poz. 1589, z 2010 r. Nr 7, poz. 46, Nr 98, poz. 626, Nr 106, poz. 669, Nr 122, poz. 826, Nr 125, poz. 842, Nr 182, poz. 1228 i Nr 197, poz. 1307, z 2011 r. Nr 48, poz. 245 i 246, Nr 53, poz. 273, Nr 112, poz. 654, Nr 117, poz. 678, Nr 142, poz. 829, Nr 191, poz. 1135, Nr 217, poz. 1280, Nr 240, poz. 1430, 1431 i 1438 i Nr 279, poz. 1645, z 2012 r. poz. 886, 1091, 1101, 1327, 1426, 1447 i 1529, z 2013 r. poz. 480, 765, 849, 1247, 1262, 1282 i 1650 oraz z 2014 r. poz. 85, 384, 694 i 1375.

2. Bieglym sądowym może być ustanowiona jednostka organizacyjna, która:

- 1) dysponuje personelem o odpowiednich wiadomościach specjalnych i doświadczeniu w określonej dziedzinie wiedzy, nauki, techniki, sztuki lub rzemiosła;
- 2) dysponuje warunkami organizacyjno-technicznym niezbędnymi do wykonania czynności biegłego w określonej specjalności;
- 3) nie jest ukarana karą pieniężną lub nie orzeczono wobec niej zakazu na podstawie ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. z 2014 r. poz. 1417).

Art. 8.1. Wniosek o ustanowienie bieglym sądowym składa się do prezesa sądu okręgowego, w obszarze właściwości którego biegly sądowy będzie ustanowiony.

2. Osoba fizyczna ubiegająca się o ustanowienie bieglym sądowym do wniosku załącza:

- 1) informację z Krajowego Rejestru Karnego;
- 2) oświadczenie, że nie jest prowadzone przeciwko niej postępowanie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe;
- 3) opinie organów samorządu zawodowego o posiadanych wiadomościach specjalnych w zakresie określonej dziedziny wiedzy, nauki, techniki, sztuki lub rzemiosła albo opinię pracodawcy o posiadanych wiadomościach specjalnych w zakresie tej dziedziny wiedzy, nauki, techniki, sztuki lub rzemiosła;
- 4) oświadczenie, że zna język polski w zakresie niezbędnym do wykonywania czynności biegłego sądowego;
- 5) oświadczenie, że posiada pełną zdolność do czynności prawnych;
- 6) dokumenty potwierdzające spełnienie warunków, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 4 i 5;
- 7) oświadczenie czy ubiegała się dotychczas o ustanowienie bieglym sądowym oraz czy nie pozbawiono jej funkcji biegłego sądowego.

3. Jednostka organizacyjna ubiegająca się o ustanowienie bieglym sądowym do wniosku załącza:

- 1) odpis z Krajowego Rejestru Sądowego lub innego właściwego rejestru lub ewidencji;
- 2) oświadczenie osoby uprawnionej do reprezentowania czy jednostka ubiegała się dotychczas o ustanowienie bieglym sądowym oraz czy nie pozbawiono jej funkcji biegłego sądowego;
- 3) dokumenty potwierdzające spełnianie warunków, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 1 i 2.

4. Oświadczenia, o których mowa w ust. 2 pkt 2, 4, 5 i 7 oraz ust. 3 pkt 2, są składane pod rygorem odpowiedzialności karnej.

5. Kandydatów na biegłych sądowych w dziedzinie uzależnień od alkoholu, po uzyskaniu ich pisemnej zgody, zgłasza właściwemu prezesowi sądu okręgowego kierownik wojewódzkiego ośrodka terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia – w odniesieniu do psychologów oraz specjalistów psychoterapii uzależnień oraz konsultant wojewódzki w dziedzinie psychiatrii – w odniesieniu do lekarzy psychiatrów.

Art. 9.1. W toku postępowania o ustanowienie biegłym sądowym prezes sądu okręgowego może powołać komisję lub eksperta w celu oceny posiadania wiadomości specjalnych w określonej dziedzinie wiedzy, nauki, techniki, sztuki lub rzemiosła, a także – w przypadku jednostki organizacyjnej – dysponowania warunkami organizacyjno-technicznymi niezbędnymi do wykonania czynności biegłego.

2. Komisja składa się z trzech ekspertów tej specjalności, w której osoba lub jednostka organizacyjna wnioskuje o ustanowienie biegłym sądowym.

3. Komisja lub ekspert dokonuje oceny na podstawie przedstawionych dokumentów, a w przypadku gdy postępowanie dotyczy ustanowienia biegłym sądowym jednostki organizacyjnej - może przeprowadzić oględziny. Komisja lub ekspert mogą również zażądać dodatkowych wyjaśnień.

4. Członkom komisji lub ekspertowi przysługuje wynagrodzenie z tytułu oceny posiadania wiadomości specjalnych w określonej dziedzinie wiedzy, nauki, techniki, sztuki lub rzemiosła oraz dysponowania warunkami organizacyjno-technicznymi niezbędnymi do wykonania czynności biegłego przyznawane przez prezesa sądu okręgowego w wysokości do 542 zł.

Art. 10. Niezwłocznie po ustanowieniu biegłym sądowym biegły składa przyrzeczenie wobec prezesa sądu okręgowego, przez którego został ustanowiony, według następującej roty:

„Świadomy znaczenia moich słów i odpowiedzialności przed prawem, przyrzekam uroczyście, że powierzone mi obowiązki wykonam z całą sumiennością i bezstronnością”.

Art. 11.1. Biegły sądowy ma obowiązek ukończenia organizowanego przez prezesa sądu okręgowego szkolenia z zakresu przepisów dotyczących jego praw i obowiązków w postępowaniu sądowym i w postępowaniu przygotowawczym oraz zasad przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego w terminie 6 miesięcy od dnia złożenia ślubowania.

Szkolenia dla biegłych sądowych organizuje prezes sądu okręgowego nie rzadziej niż dwa razy w roku.

Biegły sądowy ma obowiązek stale podnosić kwalifikacje w dziedzinie wiedzy, nauki, techniki, sztuki lub rzemiosła, w której został ustanowiony biegłym sądowym.

Art. 12. Przed ustanowieniem biegłym sądowym na kolejny okres, prezes sądu okręgowego zasięga opinii sądów lub organów prowadzących postępowanie przygotowawcze, które zlecały sporządzenie opinii biegłemu sądowemu ubiegającemu się o ustanowienie na kolejny okres, o dotychczasowym sposobie wykonywania czynności biegłego.

Art. 13.1. Prezes sądu okręgowego zawiesza biegłego sądowego w pełnieniu jego funkcji jeżeli przeciwko temu biegłemu:

wszczęto postępowanie o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub o

umyślne przestępstwo skarbowe lub wszczęto postępowanie w przedmiocie

odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary;

wszczęto postępowanie dyscyplinarne albo postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności

zawodowej, mogące skutkować utratą uprawnień zawodowych;

wszczęto postępowanie administracyjne w przedmiocie pozbawienia funkcji biegłego

sądowego;

biegły sądowy złożył wniosek o zawieszenie;

biegły sądowy nie odbył szkolenia w terminie 6 miesięcy od dnia złożenia ślubowania. 2.

Zawieszenie biegłego sądowego w pełnieniu funkcji trwa do ustania przyczyny

powodującej zawieszenie.

Art. 14. 1. Prezes sądu okręgowego pozbawia biegłego sądowego jego funkcji w przypadku:

1) złożenia wniosku przez biegłego sądowego;

2) utraty warunków ustanowienia biegłym sądowym.

2. Prezes sądu okręgowego może pozbawić biegłego sądowego jego funkcji w przypadku dwukrotnego otrzymania zawiadomienia o okolicznościach, o których mowa w art. 6 ust. 1, dotyczących tego biegłego.

Art. 15. Z chwilą zawieszenia w funkcji biegłego sądowego albo pozbawienia tej funkcji, biegły sądowy traci prawo do posługiwania się tytułem „biegły sądowy”.

Art. 16. W ustawie z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r. poz. 1356 oraz z 2013 r. poz. 1563) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 28 dodaje się ust. 3 i 4 w brzmieniu:

„3. Badanie w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu, biegli przeprowadzają wspólnie, każdy w zakresie swojej specjalności, w warunkach zapewniających bezpieczeństwo oraz ochronę dóbr osobistych osoby badanej.

4. Opinię w przedmiocie uzależnienia od alkoholu wydają wspólnie, po przeprowadzonych badaniach, lekarz psychiatra i psycholog albo lekarz psychiatra i specjalista psychoterapii uzależnień.”;

2) art. 28a otrzymuje brzmienie:

„Art. 28a. 1. W celu sporządzenia opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu należy ocenić:

1) dane z dostępnej dokumentacji;

2) stan somatyczny i psychiczny na podstawie osobistego badania.

2. Biegły na potrzeby sporządzanej opinii może także zlecić przeprowadzenie badań laboratoryjnych lub niezbędnych konsultacji specjalistycznych i badań diagnostycznych.

3. Opinia w przedmiocie uzależnienia od alkoholu zawiera:

1) imiona i nazwiska biegłych oraz miejsca ich zatrudnienia;

2) wskazanie organu kierującego na badanie;

3) datę postanowienia i sygnaturę akt sprawy;

4) miejsce i datę przeprowadzenia badania;

5) miejsce i datę sporządzenia opinii;

6) imię, nazwisko, numer PESEL, a w przypadku jego braku - rodzaj i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość oraz adres osoby badanej;

7) wyciąg z dostarczonej dokumentacji, w tym z akt sporządzonych przez gminną komisję rozwiązywania problemów alkoholowych;

8) opis przebiegu badania, określający jego zakres;

9) wynik autoanamnezy, ocenę stanu psychicznego osoby badanej, a także wyniki konsultacji specjalistycznych, badań laboratoryjnych i badań specjalistycznych, o ile badania takie zostały przeprowadzone;

10) rozpoznanie wraz z uzasadnieniem;

11) wskazanie dalszego trybu postępowania;

12) podpisy biegłych.

4. W przypadku gdy między biegłymi sporządzającymi opinię wystąpi istotna różnica w opinii, fakt ten powinien zostać w opinii zaznaczony.”.

Art. 17. W ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2013 r. poz. 427, z późn. zm.³⁾) w dziale IV uchyla się rozdział 6.

Art. 18. Biegli sądowi, ustanowieni przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, są biegłymi sądowymi w rozumieniu niniejszej ustawy i mogą pełnić funkcję biegłych do końca okresu, na który zostali ustanowieni.

Art. 19. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 lipca 2015 r.

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 662, 1165, 1247, 1433 i 1623 oraz z 2014 r. poz. 31,481, 504, 512, 619 i 1071.

UZASADNIENIE

Celem projektowanej ustawy o biegłych sądowych jest uregulowanie problematyki ustanawiania biegłych sądowych w sposób zapewniający dostęp do wysoko kwalifikowanego korpusu ekspertów wpisanych na listy biegłych sądowych, a wprowadzenie ustawowych reguł ustanawiania biegłym sądowym powinno przyczynić się do usprawnienia toku postępowań sądowych oraz postępowań przygotowawczych. Projekt ustawy dotyczy tylko biegłych sądowych i nie reguluje tzw. biegłych ad hoc, których możliwość powołania przewiduje obecnie procedura cywilna oraz procedura karna. Przepisy projektowanej ustawy nie będą więc miały zastosowania do biegłych powoływanych przez organy procesowe *ad hoc*.

Należy nadmienić, że projekt ustawy o biegłych sądowych nie reguluje zagadnień związanych z wynagrodzeniem biegłych sądowych oraz z kosztami sporządzania opinii przez biegłych. Aktualnie kwestie te są regulowane ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego oraz w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Projekt ustawy o biegłych sądowych dotyczy biegłych sądowych zarówno jako osób fizycznych, jak i jako jednostki organizacyjne (tzw. biegli instytucjonalni) - określa warunki i tryb ustanawiania biegłym sądowym, zawieszania w pełnieniu oraz pozbawiania tej funkcji w odniesieniu do osób fizycznych oraz jednostek organizacyjnych. Należy podkreślić, że obecnie ogólnoustrojowe ustawowe regulacje prawne dotyczące biegłych sądowych są szczątkowe. Art. 157 § 1 ustawy z dnia z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2013 r. poz.427, z późn. zm.) stanowi, iż prezes sądu okręgowego ustanawia biegłych sądowych i prowadzi ich listę, natomiast tryb ustanawiania biegłych sądowych, pełnienia przez nich czynności oraz zwalniania ich z funkcji reguluje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie biegłych sądowych (Dz. U. Nr 15, poz. 133).

Podstawową różnicą między dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym jest uregulowanie w akcie rangi ustawowej warunków i trybu ustanawiania biegłym sądowym, zawieszania w pełnieniu oraz pozbawiania tej funkcji w odniesieniu do osób fizycznych oraz jednostek organizacyjnych. Kolejną różnicą jest wprowadzenie w ustawie dyrektywy dla podmiotów zlecających wykonywanie czynności biegłego sądowego, aby w pierwszej kolejności zlecały te czynności biegłym sądowym. Dodatkowo wskazać należy, że z uwagi na

charakter wykonywanych czynności i zadań przez niektóre jednostki organizacyjne, projekt ustawy przewiduje, iż podmioty wymienione w art. 3 ustawy zostaną umocowane z mocy prawa do wykonywania czynności biegłego bez konieczności ubiegania się o ustanowienie biegłym sądowym. W związku z powyższym, z mocy ustawy biegłymi sądowymi będą: jednostka organizacyjna Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego właściwa w sprawach badań kryminalistycznych (Biuro Badań Kryminalistycznych), zakłady medycyny sądowej uczelni medycznych, instytuty badawcze wchodzące w skład Policji, rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne oraz państwowe jednostki organizacyjne podległe Ministrowi Sprawiedliwości prowadzące działalność naukową i badawczo-rozwojową. W stosunku do dotychczasowego stanu prawnego jest to istotne novum, gdyż aktualnie nie jest przewidziane takie rozwiązanie.

Kolejną różnicą wprowadzoną przez niniejszy projekt ustawy, w odniesieniu do aktualnego stanu prawnego, jest wprowadzenie w art. 6 regulacji pozwalającej sądowi lub organowi prowadzącemu postępowanie przygotowawcze na zawiadomienie właściwego prezesa sądu okręgowego o każdym przypadku nieusprawiedliwionego niestawiennictwa, nieusprawiedliwionym opóźnieniu wykonania czynności, nieuzasadnionej odmowie wykonania czynności biegłego albo o wykonaniu czynności biegłego sądowego niezgodnie ze sztuką. Rozwiązanie takie zostało wprowadzone w celu ułatwienia weryfikacji przez prezesa sądu okręgowego wypełniania obowiązków biegłego sądowego w postępowaniu o ponowne ustanowienie biegłym sądowym. Aktualnie obowiązujący przepis art. 278 Kodeksu postępowania cywilnego pozwala na skazanie biegłego na grzywnę za nieusprawiedliwione niestawiennictwo, za nieuzasadnioną odmowę złożenia przyrzeczenia lub opinii albo za nieusprawiedliwione opóźnienie złożenia opinii. Wprowadzona niniejszym projektem zasada weryfikacji biegłych sądowych przy ponownym ustanowieniu, po upływie okresu, na jaki został on ustanowiony (5 lat) ma na celu zagwarantowanie jak najwyższego poziomu merytorycznego biegłych sądowych. Zgodnie z art. 12 projektu ustawy przed ustanowieniem biegłym sądowym na kolejny okres prezes sądu okręgowego będzie zasięgał opinii o dotychczasowym sposobie wykonywania czynności biegłego sądowego od sądów lub organów prowadzących postępowanie przygotowawcze, zlecających dotychczas sporządzenie opinii biegłemu sądowemu ubiegającemu się o ustanowienie na kolejny okres.

Projekt ustawy o biegłych sądowych wprowadza również zasadę, iż biegły sądowy nie może odmówić wykonania czynności biegłego zleconych przez sąd lub organ prowadzący

postępowanie przygotowawcze w obszarze właściwości sądu okręgowego, w którym został ustanowiony, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w art. 280 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego oraz art. 196 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego. Aktualnie brak jest precyzyjnych przepisów w tym zakresie, a projektowana regulacja ma usprawnić proces powoływania biegłych sądowych w trakcie postępowania sądowego lub postępowania przygotowawczego i ma na celu rozwiązanie aktualnie pojawiających się problemów z powoływaniem biegłych w konkretnych sprawach.

Projekt ustawy precyzuje tok postępowania o ustanowienie biegłym sądowym oraz warunki, jakie należy spełnić w tym celu, w porównaniu z aktualnie obowiązującymi regulacjami w tym zakresie. Wprowadza również warunki dla ustanowienia biegłym sądowym, jakie powinny spełnić jednostki organizacyjne. Ponadto zaznaczyć należy, że w toku postępowania o ustanowienie biegłym sądowym, prezes sądu okręgowego będzie mógł powołać komisję lub eksperta, w celu oceny posiadania wiadomości specjalnych w poszczególnych dziedzinach wiedzy, nauki, techniki, sztuki czy rzemiosła oraz dysponowania wyposażeniem organizacyjno-technicznym niezbędnym do wykonania czynności biegłego sądowego w przypadku jednostki organizacyjnej. Opinia komisji lub eksperta będzie opinią pomocniczą dla prezesa sądu do podjęcia decyzji, czy ubiegający się o ustanowienie biegłym sądowym spełnia konieczne warunki, wymienione w art. 7 projektu ustawy. Obowiązujące przepisy nie przewidują możliwości korzystania przez prezesa sądu okręgowego z opinii zewnętrznych ekspertów lub komisji. Projekt ustawy określa również maksymalną wysokość wynagrodzenia dla ekspertów za udzielenie takiej opinii.

Projekt ustawy o biegłych sądowych wprowadza obowiązek ukończenia przez biegłego sądowego szkolenia z zakresu przepisów dotyczących jego praw i obowiązków w postępowaniu sądowym i w postępowaniu przygotowawczym oraz z zasad przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego sądowego, w terminie 6 miesięcy od dnia złożenia ślubowania. Szkolenia dla biegłych sądowych będzie organizował cyklicznie prezes sądu okręgowego, nie rzadziej jednak niż dwa razy w roku. Wprowadzenie obowiązku odbycia szkolenia ma na celu zagwarantowanie, iż biegły sądowy zostanie zapoznany z tokiem czynności sądowych i jego rolą w postępowaniu, aby maksymalnie usprawnić postępowanie, w który będzie brał udział. Projektowana ustawa nakłada również na biegłego sądowego

obowiązek stałego podnoszenia kwalifikacji w dziedzinie wiedzy, nauki, techniki, sztuki czy rzemiosła, w której został ustanowiony biegłym sądowym.

W odniesieniu do aktualnie obowiązujących przepisów projekt ustawy precyzuje przesłanki zawieszenia biegłego sądowego w jego funkcji (art. 13 projektu) oraz pozbawienia funkcji czynności biegłego (art. 14 projektu). W konsekwencji zaistnienia powyższych przesłanek, nie będzie możliwe zlecenie przez sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze wykonywania czynności biegłego biegłemu sądowemu, z chwilą zawieszenia biegłego sądowego w jego funkcji albo pozbawienia tej funkcji osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej.

Należy również nadmienić, iż w wyniku wprowadzonych zmian w zakresie regulacji biegłych sądowych należało również dokonać stosownych zmian w ustawie z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r. poz. 1356, z późn. zm.). Zaprojektowane regulacje dotyczące biegłych sądowych będą regulacjami uniwersalnymi dla biegłych sądowych wszystkich dziedzin, w tym również dla biegłych sądowych w dziedzinie uzależnień, od alkoholu. W związku z powyższym, dostosowano w tym zakresie przepisy wymienionej ustawy, natomiast w ustawie o biegłych sądowych w art. 8 ust. 5 wprowadzono rozwiązanie przyznające prawo zgłaszania kandydatów na biegłych sądowych w tej dziedzinie, (po uzyskaniu ich pisemnej zgody), właściwemu kierownikowi wojewódzkiego ośrodka terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia – w odniesieniu do psychologów oraz specjalistów psychoterapii uzależnień, oraz konsultantowi wojewódzkiemu w dziedzinie psychiatrii – w odniesieniu do lekarzy psychiatrów. Rozwiązanie to jest analogicznie do obecnie obowiązującego, zmiana polega natomiast na umieszczeniu jej w ustawie o biegłych sądowych.

Przedmiot projektowanej regulacji i nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie podlega notyfikacji w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. Nr 239 poz. 2039 oraz z 2004 r. Nr 65, poz. 597).

Projekt zostanie zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, w zakładce Rządowy Proces Legislacyjny, stosownie do przepisów art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414, z późn. zm.) oraz § 52 ust. 1 uchwały Nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. poz. 979).

Nazwa projektu

Projekt ustawy o biegłych sądowych

Data sporządzenia

6 listopada 2014 r.

Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące

Ministerstwo Sprawiedliwości

Źródło:

Strategia

Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu

Jerzy Kozdroń, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości

Nr w wykazie prac UA 44

Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu

Stanisław Barański, główny specjalista w Departamencie Prawa Cywilnego, tel. (12) 52-12-694, baranski@ms.gov.pl

OCENA SKUTKÓW REGULACJI**1. Jaki problem jest rozwiązywany?**

Raport "Analiza porównawcza (...)" wskazuje, że jedynie 6 proc. ankietowanych sędziów SO wysoko oceniło fachowość biegłych. Metodykę i jasność sporządzanych opinii wysoko oceniło jedynie 8 proc. sędziów (dominowały oceny „średnie”). Jedynie 6 proc. sędziów wysoko oceniła zdolność komunikowania i prezentowania opinii przed sądem (słabo 13 proc.) Znajomość procedur przez biegłych wysoko oceniło 8 proc. sędziów (27 proc. słabo). Wśród przyczyn takiego stanu rzeczy 28 proc. ankietowanych wymieniło wady w procedurze wpisywania biegłych na listę, 54 proc. ich niewystarczające dokształcanie a 13 proc. brak odpowiedniego wynagrodzenia. 96 proc ankietowanych uznało za „sensowne” sprawdzanie fachowości biegłego oraz innych koniecznych dla sporządzenia opinii umiejętności w ramach procedury wpisywania biegłych na listę (z czego połowa za „bardzo sensowne”). Należy także wskazać, że 73 proc. ankietowanych sędziów uznało obecne stawki za godzinę pracy biegłego za adekwatne (27 proc. za zbyt niskie).

Także opracowania organizacji pozarządowych (np. HFPC) zwracają uwagę na niedoregulowanie instytucji biegłych sądowych i instytutów specjalistycznych - co w opinii ich autorów rodzi szereg problemów prawnych i faktycznych. Zwraca się uwagę, że Prezes sądu okręgowego nie dysponuje środkami, które pozwoliłyby mu zweryfikować poziom wiedzy potencjalnego biegłego. Z danych przytoczonych w opracowaniu HFPC wynika, że w latach 2008 – 2012 Prezesi uwzględnili 94 proc. wniosków o wpis na listę biegłych sądowych (dane nie dotyczą wniosków o dokonanie ponownego wpisu).

Jednocześnie, w obecnym stanie prawnym tryb ustanawiania biegłych sądowych, pełnienia przez nich czynności oraz zwalniania ich z funkcji reguluje *rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie biegłych sądowych* (Dz. U. z dnia 26 stycznia 2005 r.). Wprowadzenie regulacji ustawowej realizuje wyrażany od wielu lat postulat środowiska.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Regulacja statusu biegłych sądowych, określenie warunków nabywania, zawieszania i utraty prawa do wykonywania czynności biegłego sądowego, a także trybu nabywania i utraty statusu przez instytucje specjalistyczne, uprawnione do wydawania opinii w akcie prawnym rangi ustawowej.

Oczekuje się pozytywnego wpływu projektowanej regulacji na jakość sporządzanych opinii, a więc pośrednio na usprawnienie postępowań sądowych oraz przygotowawczych.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Do analizy prawnoporównawczej wybrano zarówno kraje o podobnym do polskiego systemie prawa (Austria, Francja, Hiszpania) jak i kraj *common law* - Wielką Brytanię. We wszystkich analizowanych krajach opinie bezstronnych biegłych stanowią środki dowodowe (w Wielkiej Brytanii pomoc dla sądu, wezwana przez strony lub sąd) podlegające swobodnej ocenie dowodów.

Regułą jest wpisywanie biegłych sądowych na listy (w Wielkiej Brytanii lista prowadzona przez stowarzyszenie prywatne) z możliwością ustanowienia biegłego *ad hoc*.

Biegli muszą posiadać wiedzę fachową oraz być godnymi zaufania. W najbardziej zbliżonych do Polskiego systemach prawnych zasadą jest prowadzenie list biegłych przez prezesów sądów (w Austrii i Francji przez prezesów sądów II instancji). Weryfikacja kwalifikacji biegłych przebiega na podstawie dokumentów (Hiszpania, Wielka Brytania) lub stosownych egzaminów (Austria i Francja). Regułą jest ograniczenie czasowe, po którym możliwy jest ponowny wpis na listę biegłych (w Austrii i Francji ponowne wpis uprawnia do wykonywania czynności przez okres dłuższy niż pierwszy). We wszystkich porównywanych krajach biegli są zaprzysięgani.

Szczegółową analizę prawnoporównawczą zaprezentowano w dokumencie 1. wskazanym w p. 13 OSR

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Prezesi sądów okręgowych	45	MS	Prowadzenie listy biegłych sądowych, stworzenie możliwości weryfikacji posiadania przez kandydatów na biegłych wiadomości specjalnych.
Biegli sądowi	15 000	MS	Uregulowanie statusu biegłych sądowych, określenie warunków nabywania, zawieszania i utraty prawa do wykonywania czynności biegłego sądowego, a także trybu nabywania i utraty statusu przez instytucje specjalistyczne, uprawnione do wydawania opinii w akcie prawnym rangi ustawy. Nałożenie obowiązku ukończenia organizowanego przez prezesa SO szkolenia z zakresu przepisów dotyczących praw i obowiązków biegłego w postępowaniu sądowym i przygotowawczym oraz zasad przeprowadzania dowodu z opinii biegłego. Nałożenie obowiązku stałego podnoszenia kwalifikacji.
Eksperci lub członkowie komisji opiniujących kandydatów na biegłych			Ustalenie wynagrodzenia do 542 zł za ocenę posiadania wiadomości specjalnych przez kandydata na biegłego.
Strony postępowań karnych i cywilnych			Oczekiwana poprawa jakości sporządzanych opinii. Lepsza ochrona prawna.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Projekt ustawy zostanie przekazany do zaopiniowania następującym podmiotom:

1. Prezesi Sądów Apelacyjnych,
2. Krajowa Rada Sądownictwa,
3. Instytut Ekspertyz Sądowych im. prof. dra Jana Sehna,
4. Krajowa Rada Biegłych Rewidentów,
5. Krajowa Rada Radców Prawnych,
6. Stowarzyszenie Sędziów Polskich IUSTITIA,
7. Naczelna Rada Adwokacka,
8. Naczelna Rada Lekarska,
9. Polska Federacja Stowarzyszeń Rzeczoznawców Majątkowych,
10. Polskie Stowarzyszenie Biegłych Sądowych do Spraw Wypadków Drogowych,
11. Polskie Towarzystwo Kryminalistyczne,
12. Polskie Towarzystwo Medycyny Sądowej I Kryminologii,
13. Sekcja Psychiatrii Sądowej Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego,
14. Uniwersytet Śląski Wydział Prawa i Administracji Katedra Kryminalistyki,
15. Polskie Związki Motorowy,
16. Stowarzyszenie Psychologów Sądowych w Polsce,
17. Stowarzyszenie Rzeczoznawców Techniki Samochodowej i Ruchu Drogowego,
18. Stowarzyszenie Sędziów Sądów Rodzinnych w Polsce,
19. Federacja Związków Pracodawców Ochrony Zdrowia Porozumienie Zielonogórskie.
20. Stowarzyszenie Sędziów THEMIS,
21. Krajowa Rada Prokuratury,
22. Instytucja Specjalistyczna Biuro Ekspertyz Sądowych,
23. Polskie Towarzystwo Orzecznictwa Lekarskiego,

24. Polskie Towarzystwo Toksykologicznego,
25. Polskie Towarzystwo Psychiatrii Sądowej,
26. Stowarzyszenie Rzecznawców Ekonomicznych,
27. Stowarzyszenie Biegłych Sądowych z Zakresu Geodezji,
28. Polskie Towarzystwa Psychiatrii Sądowej,
29. Geodezyjna Izba Gospodarcza.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny bierzące)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]												
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0-10)	
Dochody ogółem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
budżet państwa													
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Wydatki ogółem													
budżet państwa													
<i>Koszty wynagrodzeń ekspertów i komisji</i>	0,6; 1,3	0,6; 1,3	0,6; 1,3	0,6; 1,3	0,6; 1,3	0,6; 1,3	0,6; 1,3	0,6; 1,3	0,6; 1,3	0,6; 1,3	0,6; 1,3	0,6; 1,3	8,3 ; 14,3
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Saldo ogółem	- 0,6; -1,3	- 0,6; -1,3	- 0,6; -1,3	- 0,6; -1,3	- 0,6; -1,3	- 0,6; -1,3	- 0,6; -1,3	- 0,6; -1,3	- 0,6; -1,3	- 0,6; -1,3	- 0,6; -1,3	- 0,6; -1,3	-8,3 ; -14,3
budżet państwa													
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													

Źródła finansowania

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń

Opis metodologii:

Według danych Ministerstwa Sprawiedliwości liczba biegłych sądowych wynosi ok. 15 000 i są oni powoływani na pięcioletnią kadencję. Założono zatem, że rocznie wpisanych będzie ok. 3 000 biegłych, z których 20% zostanie poddanych procedurze opiniowania przez komisję (w połowie przypadków – przyjęto, że komisje będą składały się z 3 osób) lub eksperta (w drugiej połowie przypadków).

W świetle faktu, że obecnie wnioski o wpis na listę biegłych sądowych po raz pierwszy składa ok. 1 100 osób rocznie, w scenariuszu alternatywnym założono, że we wszystkich tych przypadkach zaistnieje konieczność opiniowania przez komisję (w połowie przypadków) lub eksperta (w drugiej połowie przypadków).

Wynagrodzenie ekspertów i członków komisji będzie wyrażone kwotą stałą 542 zł (została ona ustalona zgodnie z dotychczas stosowaną w Ministerstwie Sprawiedliwości zasadą, tj. 15% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w drugim kwartale roku poprzedniego – a więc 2013).

Na podstawie szacunków eksperckich przyjęto, że o ustanowienie instytucją specjalistyczną będzie ubiegać się rocznie ok. 100 podmiotów, z czego w 80 proc. przypadków zaistnieje potrzeba poddania ich procedurze opiniowania w zakresie warunków techniczno-organizacyjnych przez komisję (w połowie przypadków – przyjęto, że komisje będą składały się z 3 osób) lub eksperta (w drugiej połowie przypadków). Wynagrodzenia ekspertów i komisji jak wyżej. Ponadto, założono, że w przypadku badania przez ekspertów bądź komisje kwalifikacji osób zatrudnionych lub współpracujących z tymi instytucjami - potrzeba taka zaistnieje w 20 proc. przypadków (założenie analogicznie do biegłych sądowych) – zaś procedurę opiniowania w połowie przypadków przeprowadzą komisje (będą składały się z 3 osób) a w drugiej połowie przypadków eksperci.

Organizacja przez prezesów SO szkoleń dla biegłych nie powinna pociągnąć za sobą skutków dla budżetu państwa - fakultatywne szkolenia są już obecnie prowadzone w ramach środków

pozostających w dyspozycji prezesów SO. Przyjmując, że średnio w ciągu roku przeszkolonych zostanie 3 000 biegłych, zaś w jednym szkoleniu może wziąć udział ok. 100 osób, roczną liczbę szkoleń oszacowano na 30. Koszt jednego 2-3 godzinnego szkolenia (wynagrodzenie, materiały) nie powinien przekroczyć 1 000 zł. Koszty szkoleń zostaną pokryte w ramach zabezpieczonych środków.

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa							
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw							
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe							
	(dodaj/usuń)							
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa							
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw							
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe							
	(dodaj/usuń)							
Niemierzalne	(dodaj/usuń)							
	(dodaj/usuń)							

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń

Nie należy oczekiwać bezpośredniego wpływu projektowanych zmian na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe. Możliwy jest wpływ pośredni, poprzez zwiększenie poziomu ochrony prawnej – do którego przyczyniłaby się poprawa jakości sporządzanych opinii. Dane z SO w Poznaniu i jednostkach mu podległych za lata 2008–2012 (zaprezentowane w raporcie HFPC) wskazują, że niemal 70 procent opinii jest sporządzanych w postępowaniach cywilnych a jedynie 14 proc. w postępowaniach karnych.

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

nie dotyczy

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).

tak
 nie
 nie dotyczy

zmniejszenie liczby dokumentów
 zmniejszenie liczby procedur
 skrócenie czasu na załatwienie sprawy
 inne:

zwiększenie liczby dokumentów
 zwiększenie liczby procedur
 wydłużenie czasu na załatwienie sprawy
 inne:

Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektronizacji.

tak
 nie
 nie dotyczy

Komentarz: Projekt wprowadza mechanizm weryfikacji, czy kandydat na biegłego posiada niezbędną wiedzę specjalistyczną. Tym samym wprowadza procedurę oceny kandydatów na biegłych, co z ich punktu widzenia stanowi zwiększenie liczby procedur. Diagnoza przedstawiona w pkt. 1 OSR wskazuje jednak na konieczność wprowadzenia takich rozwiązań.

9. Wpływ na rynek pracy

Projektowane zmiany będą miały wpływ na rynek pracy – w grupie biegłych sądowych i kandydatów na biegłych. Obecnie, liczba biegłych sądowych wynosi ok. 15 000. Dane zaprezentowane w raporcie HFPC wskazują, że rocznie wnioski o wpis na listę biegłych sądowych (dane nie dotyczą wniosków o dokonanie ponownego wpisu na listę biegłych sądowych) składa ok. 1 100 osób. Obecnie, średnio 94 proc. z nich jest uwzględnianych. Należy oczekiwać, że wprowadzane zmiany uniemożliwią części z nich – w rzeczywistości nieposiadającej wiadomości specjalnych – pracę w zawodzie biegłego.

10. Wpływ na pozostałe obszary

- środowisko naturalne
 sytuacja i rozwój regionalny
 inne:

- demografia
 mienie państwowe

- informatyzacja
 zdrowie

Omówienie wpływu

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Z dniem wejścia w życie projektowanych przepisów (1 lipca 2015) – biegli sędziowie ustanowieni przed dniem wejścia w życie projektowanej ustawy będą biegłymi sadowymi w jej rozumieniu i będą mogli pełnić funkcję do końca okresu, na jaki zostali ustanowieni.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Dokonanie oceny ex-post będzie przeprowadzone po roku i po dwóch latach od wejścia w życie ustawy. Zweryfikowane zostanie, czy regulacja nie pociąga za sobą kosztów przekraczających szacunki.

Ponadto, należy przeprowadzić badania ankietowe, analogiczne do opisanych w Raporcie "Analiza porównawcza (...)" i przywołanych w pkt. 1 OSR – w celu zbadania stanu współpracy między sadami i biegłymi sadowymi przed i dwa lata po wejściu w życie projektowanej ustawy.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

1. Analiza porównawcza przepisów dotyczących biegłych w państwach Austrii, Francji, Hiszpanii i Wielkiej Brytanii oraz analiza polskich regulacji dotyczących biegłych (I), analiza odpowiedzi polskich sądów na pytania zawarte w ankiecie (II) oraz ogólne zdefiniowanie zakresu rekomendacji mających na celu poprawę systemu obowiązującego w Polsce (III) (Sub-activity 1.5)
http://www.bip.ms.gov.pl/Data/Files/_public/bip/ue_koop/Polen_Comprehensive_pl.pdf
2. Raport Polskiej Rady Biznesu i HFPC „Biegli sędziowie w Polsce”
http://www.prb.pl/media/2_Raport_Biegli_sdowi_5.02.2014.pdf
3. Ewa Gruza, "Ustawa o biegłych - realna potrzeba czy kosztowny zbytek?" w: Biegły w sądzie : konferencja w 40. rocznicę śmierci Profesora Jana Sehna, Kraków 2005, str. 19-31, Wydawnictwo Instytutu Ekspertyz Sądowych, 2006